

KÖZPONTI
STATISZTIKAI
HIVATAL

SZABOLCS- SZATMÁR-BEREG MEGYE SZÁMOKBAN

2013

Tartalom

Főbb jellemzők	2
1. Népeség, népmozgalom	4
2. Munkaerőpiac	6
3. Egészségügy, baleset	8
4. Szociális ellátás	10
5. Oktatás, kultúra	12
6. GDP, kutatás-fejlesztés	14
7. Gazdasági szervezetek, beruházás	16
8. Mezőgazdaság	18
9. Ipar, építőipar	20
10. Lakás	22
11. Turizmus, kereskedelem, vendéglátás	24
12. Környezet, infrastruktúra	26
Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei portré	28
Adottságok	28
Társadalom	30
Gazdaság	32
Kiemelt értékünk	33
A gyümölcsstermesztés	33

Jelmagyarázat

- A megfigyelt statisztikai jelenség nem fordult elő.
- 0 A mutató értéke olyan kicsi, hogy kerekítve zérust ad.
- .. Az adat nem ismeretes.
- + Előzetes adat.
- ... Nem közölhető adat.

Megjegyzések

A 2013. évi adatok általában előzetesek.

A kiadványban felhasznált adatok csoportosítása mindig az adott év január 1-jei állapotának megfelelő területi beosztás szerint történt.

A részadatok összegei a kerekítések miatt eltérhetnek az összesen adatoktól.

A százalék- és viszonyszámok kiszámítása kerekítés nélküli adatok alapján történt.

A módszertani információk és a fogalmak magyarázata megtalálható a Központi Statisztikai Hivatal honlapján.

Szabolcs-Szatmár-Bereg megye

BP	Budapest	Megyeszékhely	Nyíregyháza
BÁ	Bács-Kiskun	Terület, km ²	5 936
BA	Baranya	Települések száma ^{a)}	229
		Ebből: város ^{a)}	28
BÉ	Békés	Népesség, ezer fő ^{a)}	561
		Városi népesség aránya, % ^{a)}	54,4
BO	Borsod-Abaúj-Zemplén	Népsűrűség, fő/km ²	95
		Foglalkoztatási arány, % ^{b)}	46,7
CS	Csongrád	Munkanélküliségi ráta, % ^{b)}	16,1
FE	Fejér	Alkalmazásban állók havi nettó átlagkeresete, forint ^{b)}	109 650
GY	Győr-Moson-Sopron	Öregségi átlagnyugdíj, forint ^{a)}	103 105
		Tízezer lakosra jutó működő kórházi ágy ^{b)}	63
HA	Hajdú-Bihar	Középiskolai tanulók száma a nappali oktatásban, fő ^{b)}	22 184
HE	Heves	Felsőfokú alap- és mesterképzésben részt vevők száma, fő ^{b) c)}	15 374
JÁ	Jász-Nagykun-Szolnok	Egy főre jutó GDP, ezer forint ^{d)}	1 547
KO	Komárom-Esztergom	A kutatás-fejlesztés ráfordításai a GDP százalékában ^{d)}	0,38
NÓ	Nógrád	Ezer lakosra jutó regisztrált vállalkozások száma ^{e)}	204
		Egy főre jutó beruházás, ezer forint ^{d)}	275
PE	Pest	Termőterület, ezer hektár ^{f)}	492
SO	Somogy	Egy főre jutó ipari termelés, ezer forint ^{b)}	980
SZ	Szabolcs-Szatmár-Bereg	Tízezer lakosra jutó épített lakás ^{b)}	5
		Kereskedelmi szálláshelyen eltöltött vendégéjszaka, ezer ^{b)}	289
TO	Tolna	Ezer lakosra jutó személygépkocsi ^{e)}	254
VA	Vas	Ezer lakosra jutó internet-előfizetés ^{b)}	168
VE	Veszprém	Autópályák, autóutak, km ^{b)}	54
		Működtetett vasútvonalak, km ^{d)}	405

a) 2014. január 1-jei adat.

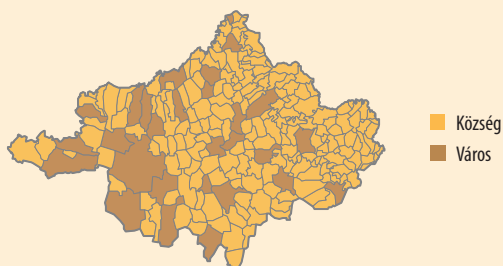
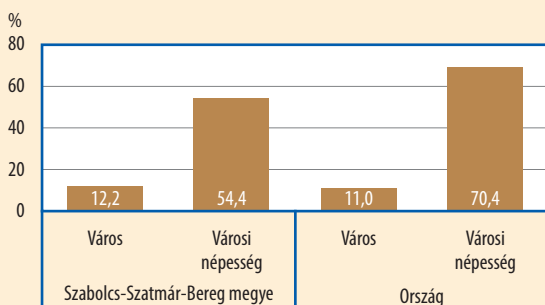
b) 2013. évi adat.

c) A megyében állandó lakóhellyel rendelkezők adata.

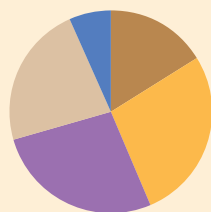
d) 2012. évi adat.

e) 2013. december 31-ei adat.

f) 2013. május 31-ei adat.

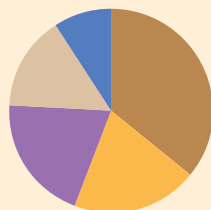
1. ábra A megye települései, 2014. január 1.**2. ábra** A városok és a városi népesség aránya, 2014. január 1.**3. ábra** A települések megoszlása népességnagyság-kategóriák szerint, 2013. január 1.

Szabolcs-Szatmár-Bereg megye

500 fő alatti	16%
500–999 fős	28%
1 000–1 999 fős	27%
2 000–4 999 fős	23%
5 000 fő és afeletti	7%

Ország

500 fő alatti	35%
500–999 fős	20%
1 000–1 999 fős	20%
2 000–4 999 fős	15%
5 000 fő és afeletti	9%

1. Népeség, népmozgalom

1.1. tábla A lakónépeség* alakulása és a főbb népmozgalmi események

Megnevezés	2011	2012	2013
Lakónépeség, január 1., ezer fő			
Férfi	266	271	270
Nő	290	294	293
Összesen	555	565	564
Ebből:			
megyeszékhelyen	118	118	118
többi városban	184	186	185
községekben	254	261	261
A lakónépeség korösszetétele, január 1., %			
14 évesek és fiatalabbak	17	17	17
15–64 évesek	69	69	69
65 évesek és idősebbek	14	14	14
Főbb népmozgalmi adatok			
Élveszületés, fő	5 346	5 583	5 574
Halálozás, fő	6 505	6 671	6 509
Házasságkötés, eset	1 766	1 814	1 871
Belföldi vándorlási különbözet, fő	-3 307	-3 046	-3 031

1.2. tábla A születéskor várható átlagos élettartam

(év)			
Nem	1990	2001	2012
Férfi	63,34	65,78	70,05
Nő	73,25	75,74	78,26

1.3. tábla Átlagéletkor

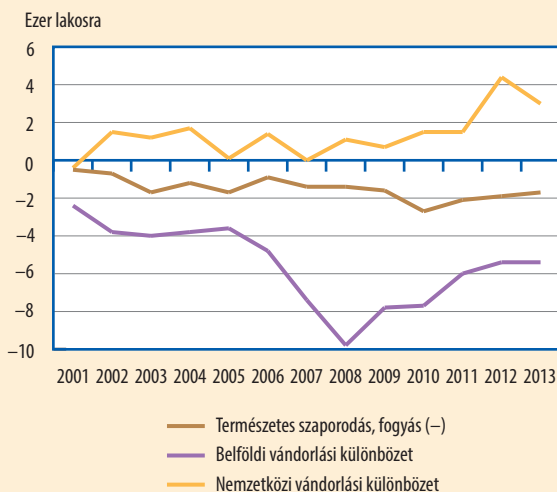
(év)			
Nem	1990	2001	2013
Férfi	33,2	34,5	37,3
Nő	36,2	38,2	41,4

* A 2011. január 1-jei lakónépeség a 2001. évi népszámlálás alapján, a 2012. és 2013. január 1-jei lakónépeség a 2011. évi népszámlálás alapján továbbvezetett adat.

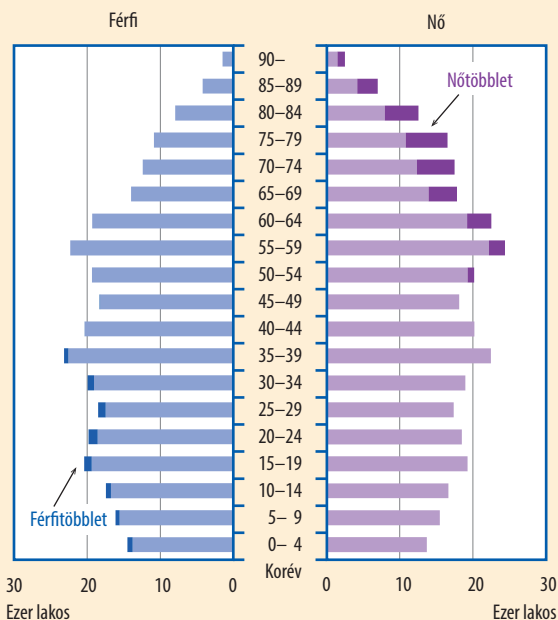
1. Ezer lakosra jutó természetes fogyás, 2013

(‰)

1.1. ábra A népességszámot alakító népmozgalmi események arányszámai

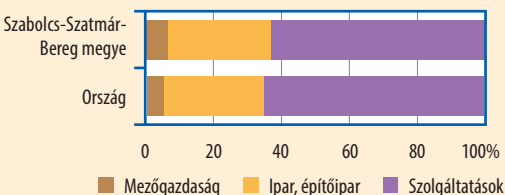
1.2. ábra A népesség száma nem és életkor szerint, 2013. január 1.

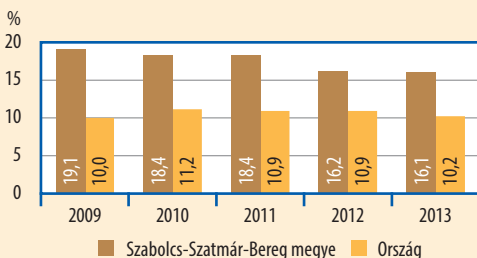
2.1. tábla A 15–74 éves népesség gazdasági aktivitása*

Megnevezés	2011	2012	2013
Foglalkoztatott, ezer fő	177,9	190,0	194,2
Ebből:			
középfokú végzettségű	113,0	119,2	122,7
diplomás	33,9	39,3	40,7
férfi	96,7	103,7	105,6
Munkanélküli, ezer fő	40,2	36,7	37,2
Ebből:			
legalább egy éve munkát keres	16,7	12,2	13,7
férfi	23,7	21,0	20,6
Gazdaságilag nem aktív, ezer fő	200,7	189,8	184,8
Ebből:			
szeretne dolgozni	35,8	32,9	32,6
nappali tagozatos tanuló	44,4	45,0	43,2
Aktivitási arány, %	52,1	54,4	55,6
Foglalkoztatási arány, %	42,5	45,6	46,7
Munkanélküliségi ráta, %	18,4	16,2	16,1

2.1. ábra A foglalkoztatottak megoszlása összevont nemzetgazdasági ágak szerint, 2013*

2.2. ábra A 15–74 éves népesség munkanélküliségi rátája*

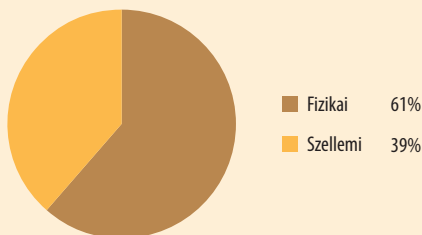
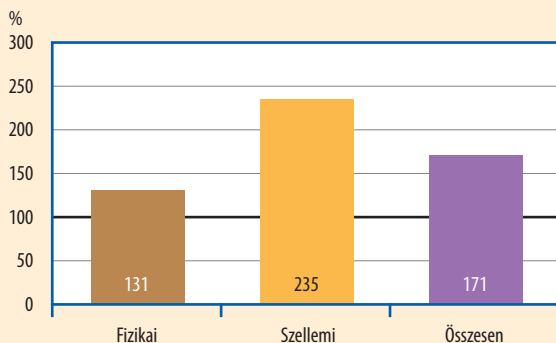
* A KSH munkaerő-felmérése alapján.

2. A 15–74 éves népesség foglalkoztatási aránya, 2013

(%)

2.2. tábla Havi bruttó átlagkereset állománycsoportok szerint*

Állománycsoport	2011	2012	2013
Forint/hó			
Fizikai foglalkozású	121 327	123 582	128 195
Szellemi foglalkozású	213 092	223 662	229 843
Összesen	161 862	162 486	167 405
Előző év=100,0			
Fizikai foglalkozású	111,7	101,9	103,7
Szellemi foglalkozású	102,2	105,0	102,8
Összesen	109,0	100,4	103,0

2.3. ábra A teljes munkaidőben alkalmazásban állók számának megoszlása állománycsoportonként, 2013***2.4. ábra** A teljes munkaidőben alkalmazásban állók bruttó átlagkeresete a minimálbér százalékában állománycsoportonként, 2013*

* Az évközi intézményi munkaügy-statisztikai adatgyűjtési rendszer alapján.

3.1. tábla Háziiorvosi, házi gyermekorvosi ellátottság

Megnevezés	2000	2011	2012
Háziiorvos és házi gyermekorvos összesen	344	331	334
Egy háziiorvosra és házi gyermekorvosra jutó lakos, fő	1 715	1 667	1 688
Egy háziiorvosra jutó betegforgalom	11 611	14 791	15 100
Egy házi gyermekorvosra jutó betegforgalom ^{a)}	7 572	6 910	6 598

^{a)} Tanácsadás nélkül.

3.2. tábla Fekvőbeteg-ellátás

Megnevezés	2000	2012	2013
Működő kórházi ágyak száma	4 077	3 505	3 523
Működő kórházi ágyak tízezer lakosra jutó száma	72	62	63
Elbocsátott betegek száma, ezer	135	136	132
Ápolás átlagos tartama, nap	9	7	7
Ágykihasználás, %	77	76	76
Egynapos kórházi ellátás, ezer eset	..	7	7

3.3. tábla A járóbeteg-szakellátás leglátogatottabb rendeléseinek főbb adatai, 2012* (ezer)

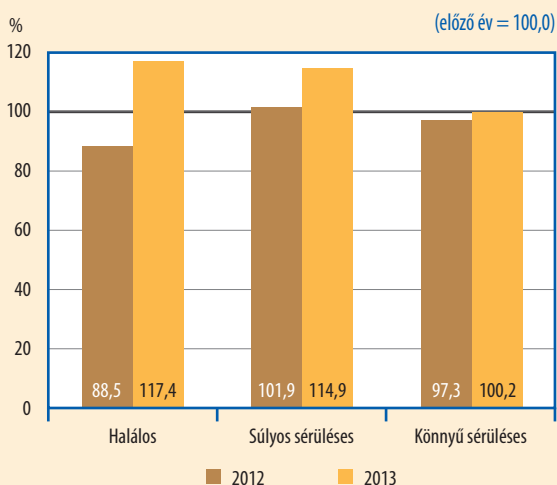
Megnevezés	Megjelenési eset	Beavatkozás	Teljesített szakorvosi munkaóra
Belgyógyászat	215	506	63
Sebészet	72	162	23
Képalkotó diagnosztika	370	771	78
Laboratóriumi diagnosztika	663	8 925	17
Fizioterápia	245	1 128	0
Reumatológia	139	348	26
Tüdőgyógyászat	243	578	38
Fül-, orr-, gégegyógyászat	110	303	24
Szemészet	94	587	24

* A MÁV adataival együtt. Az adatok csak a magyar biztosítás alapján végzett ellátásokat tartalmazzák.

3. A balesetet szenvedett személyek számának változása 2012 és 2013 között (%)

3.4. tábla Személy sérüléses közúti közlekedési balesetek és a balesetet szenvedett személyek

Megnevezés	2000	2012	2013
Balesetek			
Halálos	59	23	27
Súlyos sérüléses	317	215	247
Könnyű sérüléses	446	578	579
Összesen	822	816	853
Balesetet szenvedett személyek			
Meghalt	64	25	27
Súlyosan megsérült	381	251	280
Könnyen megsérült	681	766	793
Összesen	1 126	1 042	1 100

3.1. ábra A közlekedési balesetek számának alakulása**3.5. tábla** Munkabalesetek

Megnevezés	2000	2012	2013
Összesen	927	657	679
Ebből:			
halálos	3	1	2
csonkulásos	13	13	15
súlyos	7	5	8

4.1. tábla A nyugdíjban, ellátásban, járadékban és egyéb járandóságban részesülők, január

Megnevezés	2012	2013	2014
Ellátottak száma, fő			
Összesen	158 378	153 818	149 602
Ebből:			
öregségi nyugdíj	82 793	84 056	86 446
megváltozott munkaképességűeknek járó ellátás	45 588	42 642	39 619
Havi teljes ellátás átlagos összege, forint/fő			
Összesen	75 458	81 674	84 297
Ebből:			
öregségi nyugdíj	93 100	100 301	103 105
megváltozott munkaképességűeknek járó ellátás	52 034	55 596	55 935

4.2. tábla Bölcsődei ellátás, december 31.

Megnevezés	2011	2012	2013
Működő bölcsőde	34	37	37
Működő férőhely	1 438	1 523	1 580
Kisgyermeknevelő	267	283	299

4.3. tábla Alap- és nappali ellátásban részesülők

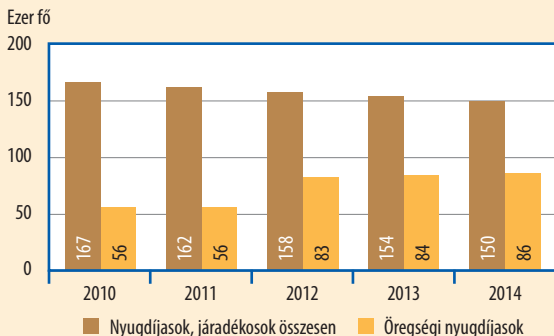
Megnevezés	2011	2012	2013
Idősek nappali ellátása	4 010	4 074	4 218
Szociális étkeztetés	15 489	19 378	21 670
Házi segítségnyújtás	11 787	24 492	25 389

4.4. tábla Gyermekvédelmi szakellátásban részesülők

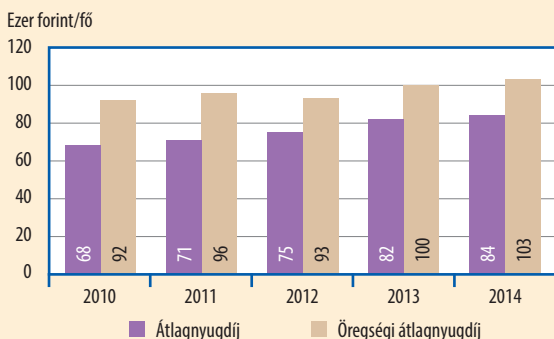
Megnevezés	2011	2012	2013
Gyermekotthonban nevelt kiskorú	527	434	454
Nevelőszülőnél nevelt kiskorú	1 569	1 627	1 636
Ápolást, gondozást nyújtó intézményben nevelt kiskorú	51	44	37
18 éves és idősebb gondozott	247	234	233
Összesen	2 394	2 339	2 360

4. Öregségi nyugdíjasok a népesség százalékában, 2014. január

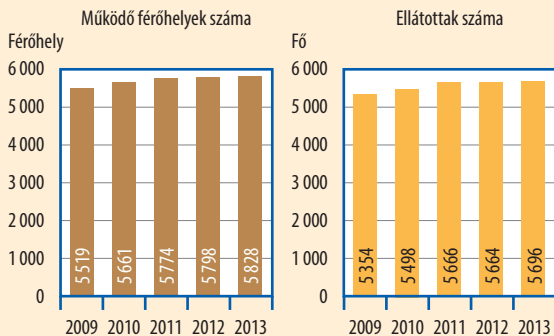
4.1. ábra A nyugdíjban, ellátásban, járadékban és egyéb járandóságban részesülők száma, január*

4.2. ábra Átlagnyugdíjak, január*

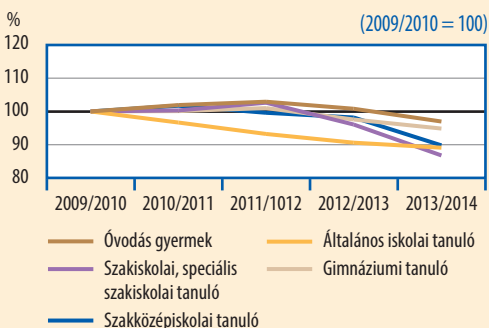
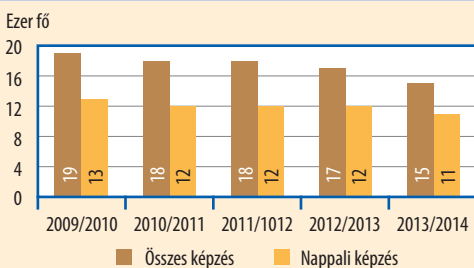
4.3. ábra A tartós és az átmeneti elhelyezést nyújtó intézmények főbb adatai

* A nyugdíjrendszer 2012. évi átalakítása miatt a 2012 előtti és utáni időszak adatainak összehasonlíthatósága erősen korlátozott.

5.1. tábla A köznevelési intézmények főbb adatai a nappali oktatásban, 2013/2014

Intézmény	Feladat- ellátási hely	Gyermek, tanuló	Egy gyermek- csoportra/ osztályra	Egy pedagógus- ra
			jutó gyermek, tanuló	
Óvoda	297	20 509	23	12
Általános iskola	247	49 799	20	10
Szakiskola, speciális szakiskola	117	8 791	23	10
Gimnázium	93	10 850	29	10
Szakközépiskola	78	11 334	25	11

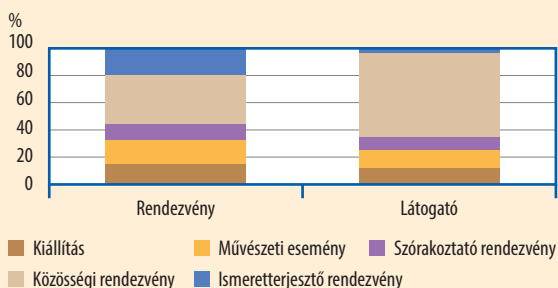
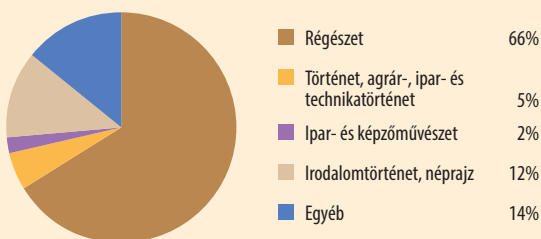
**5.1. ábra Óvodai nevelésben, iskolai oktatásban
részesülők a nappali oktatásban**

**5.2. ábra A felsőfokú alap- és mesterképzésben részt
vevő hallgatók száma***

* A megyében állandó lakóhellyel rendelkezők. A főiskolai szintű, az egyetemi szintű és az osztatlan képzésben részt vevőkkel együtt.

5. Az ezer lakosra jutó általános iskolai tanulók száma a nappali oktatásban, 2013/2014

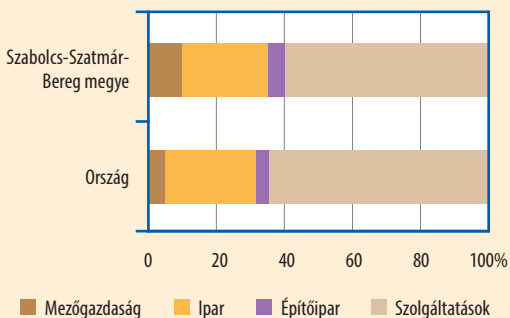
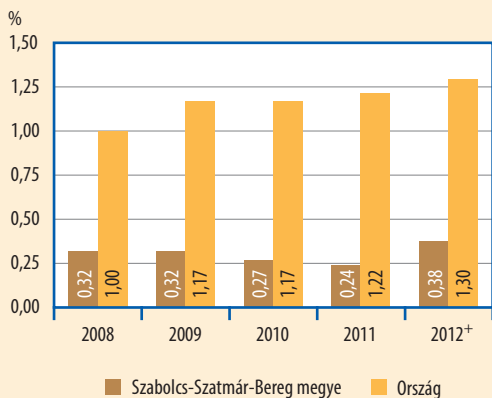
5.2. tábla A kulturális intézmények főbb adatai

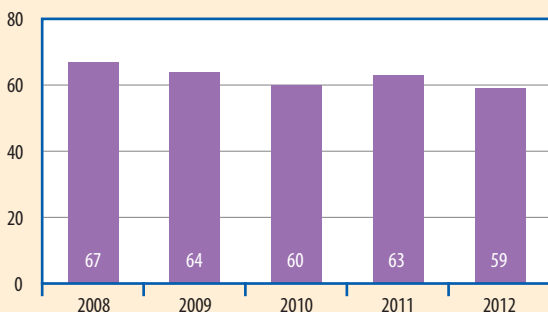
Megnevezés	2011	2012	2013
Közművelődési intézmények			
Száma	74	57	110
Rendezvények száma	3 417	2 862	5 474
Látogatók száma, ezer	893	1 137	1 469
Muzeális intézmények			
Száma	20	22	21
Kiállítások száma	212	224	201
Látogatók száma, ezer	182	184	159
Települési könyvtárak			
Szolgáltatóhelyek száma	206	194	164
Beiratkozott olvasók száma, ezer	73	68	63
Könyvtári egységek száma, ezer	2 623	2 560	2 456
Kölcsönzött könyvtári egységek száma, ezer	1 228	1 049	907

5.3. ábra Közművelődési intézmények rendezvényeinek és látogatóinak megoszlása, 2013**5.4. ábra A múzeumok leltározott tárgyi állományának megoszlása gyűjtemények szerint, 2013**

6.1. tábla A bruttó hazai termék alakulása

Megnevezés	2000	2005	2011	2012 ⁺
GDP piaci beszerzési áron, milliárd forint	439	700	817	873
Egy főre jutó GDP				
Ezer forint	745	1 207	1 476	1 547
Az országos átlag százalékában	58	55	53	55

6.1. ábra A bruttó hozzáadott érték megoszlása
főbb nemzetgazdasági ágak szerint, 2012⁺6.2. ábra A kutatás-fejlesztés ráfordításai
a GDP százalékában6. Egy főre jutó GDP vásárlóerő-paritáson az EU-27 átlagának százalékában, 2012⁺

6.3. ábra A kutató-fejlesztő helyek száma**6.4. ábra** A kutató-fejlesztő helyek számának megoszlása szektorok szerint, 2012**6.2. tábla** A kutató-fejlesztő helyeken dolgozók létszáma

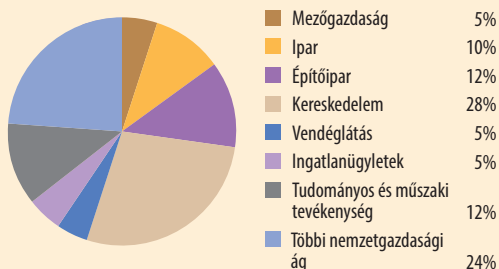
Megnevezés	2010	2011	2012
Tényleges létszám	773	701	784
Ebből: kutató-fejlesztő	541	483	448
segédszemélyzet	111	123	143
Az MTA tagja és a tudomány doktora vagy kandidátusa, PhD-, DLA-fokozattal rendelkező	234	246	235
Számított létszám ^{a)}	363	366	448
Ebből: kutató-fejlesztő	245	227	212
segédszemélyzet	57	86	96

^{a)} A kutatásra, kísérleti fejlesztésre fordított munkaidő arányában teljes munkaidejű dolgozókra átszámított adatok.

7.1. tábla A regisztrált gazdasági szervezetek száma, december 31.

Megnevezés	2011	2012	2013
Társas vállalkozás	16 927	17 013	16 998
Ebből:			
korlátolt felelősségű társaság	11 172	11 676	11 878
részvénytársaság	97	100	99
betéti társaság	5 077	4 646	4 321
Önálló vállalkozó	93 769	96 384	97 714
Ebből:			
főfoglalkozású	23 029	23 706	24 045
mellékfoglalkozású	37 793	39 783	41 430
Vállalkozás összesen	110 696	113 397	114 712
Nonprofit szervezet	4 355	4 401	4 454
Költségvetési és egyéb szervezet	1 145	1 105	1 019
Összesen	116 196	118 903	120 185

7.1. ábra A regisztrált társas vállalkozások megoszlása nemzetgazdasági ágak szerint, 2013. december 31.

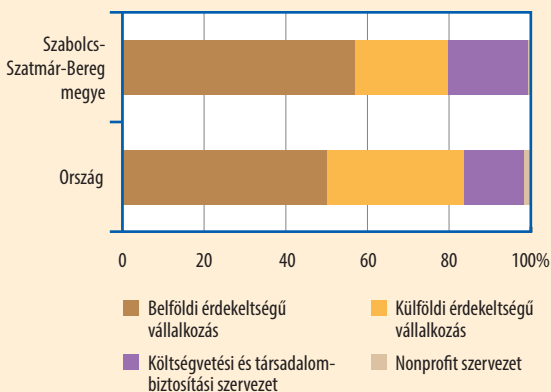
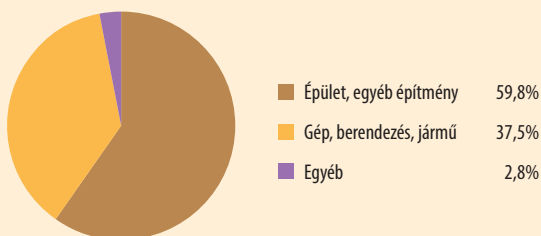
7.2. tábla A regisztrált társas vállalkozások száma létszám-kategória szerint, december 31.

Létszám-kategória, fő	2011	2012	2013
0– 9	15 709	15 789	15 791
10– 49	1 032	1 037	1 011
50–249	164	162	171
250–	22	25	25
Összesen	16 927	17 013	16 998

7. Ezer lakosra jutó regisztrált vállalkozás, 2013. december 31.

7.3. tábla A beruházások* teljesítményértéke és volumenindexe a kiemelt nemzetgazdasági ágakban, 2012

Nemzetgazdasági ág	Milliárd forint	Előző év = 100,0
Mezőgazdaság	14,6	143,8
Ipar	51,8	120,5
Kereskedelem	12,9	112,1
Szállítás és raktározás	42,5	88,8
Információ és kommunikáció	1,9	89,2
Ingatlanügyletek	2,2	85,5
Adminisztratív szolgáltatás	1,2	137,6
Közigazgatás	14,8	182,2

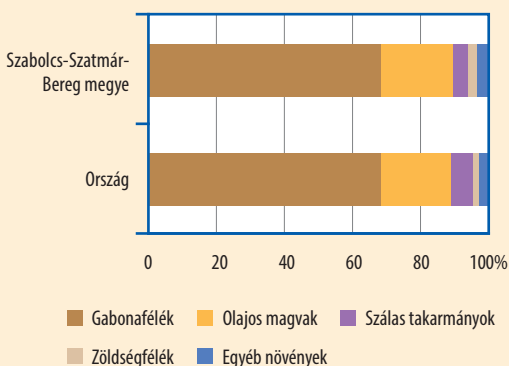
7.2. ábra A beruházások megoszlása* gazdálkodási forma szerint, 2012**7.3. ábra** A beruházások megoszlása* anyagi-műszaki összetétel szerint, 2012

* A beruházás helye szerint.

8.1. tábla A földterület művelési ágak szerint, május 31.

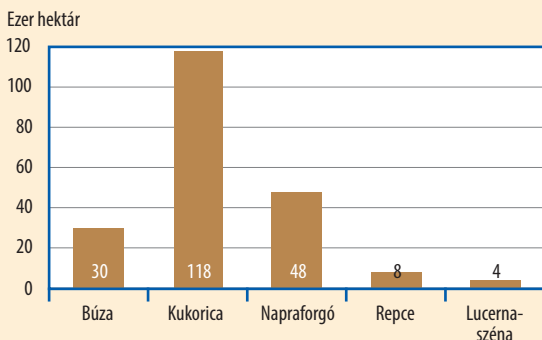
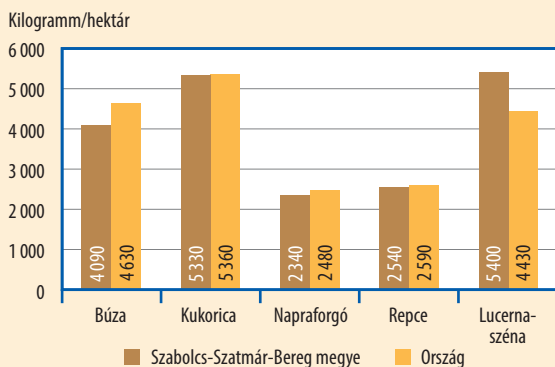
Művelési ág	2000	2013	
	hektár	2000 = 100,0	
Szántó	283 875	263 229	92,7
Konyhakert	8 722	4 315	49,5
Gyümölcsös	25 860	30 006	116,0
Szőlő	1 779	956	53,7
Gyep	66 351	64 132	96,7
Mezőgazdasági terület	386 587	362 638	93,8
Erdő	92 208	124 493	135,0
Nádas	3 561	3 410	95,8
Halastó	548	966	176,3
Termőterület	482 904	491 507	101,8
Művelés alól kivett terület	140 403	130 970	93,3
Összesen	623 307	622 477	99,9

8.1. ábra A főbb szántóföldi növénycsoportok aránya a vetésterületből, 2013. május 31.

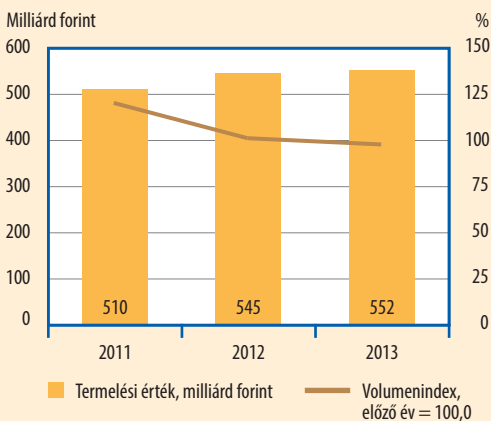
8. A mezőgazdaság aránya a bruttó hozzáadott értékből, 2012

(%)

8.2. ábra A főbb szántóföldi növények betakarított területe, 2013**8.3. ábra** A főbb szántóföldi növények termésátlaga, 2013**8.2. tábla** Az állattenyésztés főbb mutatói, 2013. december 1.

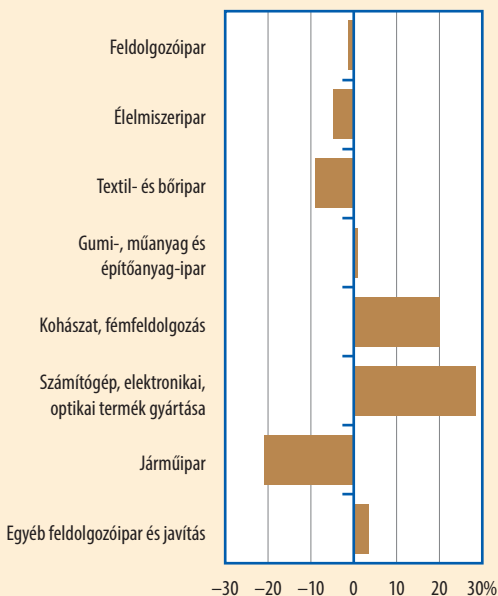
Megnevezés	Szarvasmarha	Sertés	Juh	Tyúk
Főbb gazdasági haszonállatfajok állománya				
Szabolcs-Szatmár-Bereg megye, ezer egyed	36	144	151	3 603
Az országos százalékában	4,7	4,9	12,2	12,6
Száz hektár mezőgazdasági területre jutó egyed				
Szabolcs-Szatmár-Bereg megye	10	40	42	994
Ország	14	55	23	536

9.1. ábra Az ipari termelés értéke és volumenindexe*

* A 4 főnél többet foglalkoztató vállalkozások telephely szerinti adatai alapján.

9.2. ábra A főbb feldolgozóipari ágazatok termelési volumenének változása az előző évhez képest, 2013*

* A 49 főnél többet foglalkoztató vállalkozások székhely szerinti adatai alapján.

9. Egy főre jutó ipari termelés értéke, 2013*

(ezer forint)

* A 4 főnél többet foglalkoztató vállalkozások telephely szerinti adatai alapján.

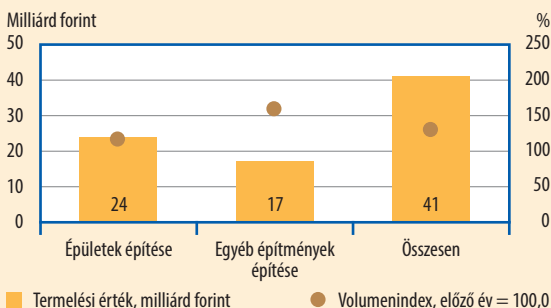
9.1. tábla A feldolgozóipar főbb ágazatainak jellemzői, 2013*

(%)

Ágazat	Termelés	Alkalmazás- ban állók	Export részaránya az összes értékesítésből
	megoszlása		
Feldolgozóipar	100,0	100,0	74,5
Ebből:			
élelmiszeripar	26,0	20,9	52,1
textil- és bőripar	8,9	16,5	93,3
gumi-, műanyag és építőanyag- ipar	32,1	17,6	91,2
kohászat, fémfeldolgozás	7,3	7,6	62,6
számítógép, elektronikai, optikai termék gyártása	3,1	4,1	96
járműipar	3,2	4,4	74,4
egyéb feldolgozóipar és javítás	10,4	16,6	80,5

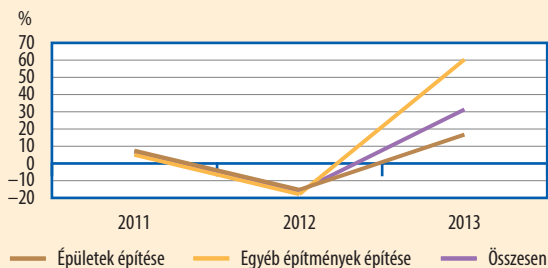
* A 49 főnél többet foglalkoztató vállalkozások székhely szerinti adatai alapján.

9.3. ábra Az építőipari termelés értéke és volumenindexe, 2013*

* A 4 főnél többet foglalkoztató vállalkozások székhely szerinti adatai alapján.

9.4. ábra Az építőipari termelés volumenének változása az előző évhez képest*

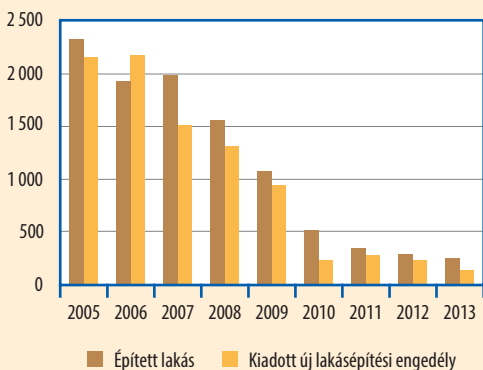

* A 4 főnél többet foglalkoztató vállalkozások székhely szerinti adatai alapján.

10.1. tábla Lakásállomány, laksűrűség, január 1.

Megnevezés	2012	2013	2014
Lakásállomány	218 128	218 311	218 524
Ebből:			
1 szobás	17 159	17 134	17 134
2 szobás	78 680	78 689	78 729
3 szobás	81 864	81 945	82 017
4 és több szobás	40 425	40 543	40 644
Száz lakásra jutó személy	259	259	257

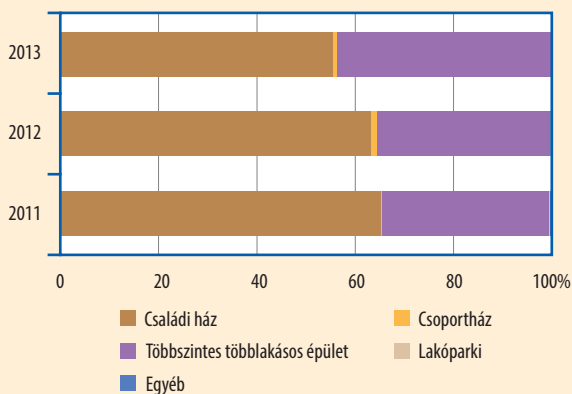
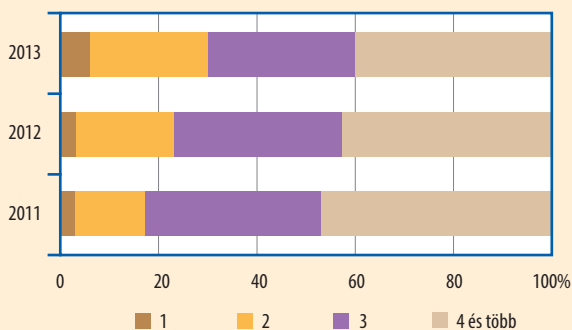
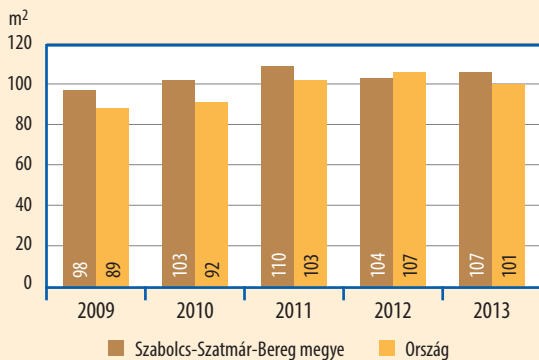
10.1. ábra Az épített lakások és a kiadott építési engedélyek számának alakulása

10.2. tábla Az épített és a megszűnt lakások

Megnevezés	2011	2012	2013
Épített lakások száma	342	294	254
Ebből:			
természetes személy által	210	188	143
vállalkozás által	132	103	108
Átlagos alapterület, m ²	110	104	107
Megszűnt lakások száma	179	111	41

10. Tízezer lakosra jutó épített lakás, 2013

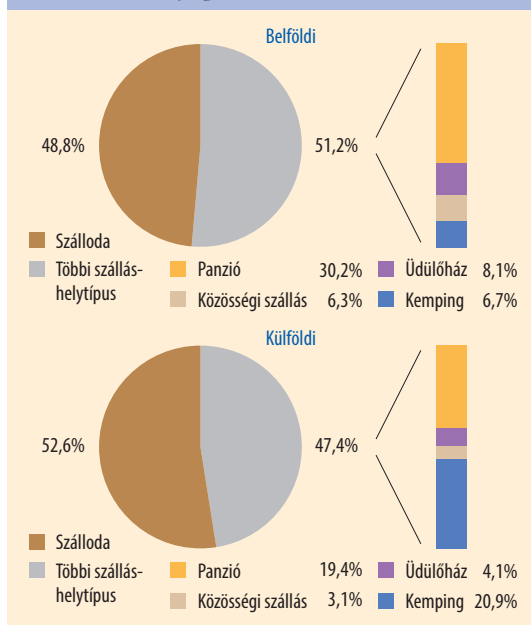
10.2. ábra Az épített lakások megoszlása építési forma szerint**10.3. ábra** Az épített lakások megoszlása szobaszám szerint**10.4. ábra** Az épített lakások átlagos alapterülete

11.1. tábla A szálláshelyek kapacitása és vendégforgalma

Megnevezés	2011	2012	2013
Kereskedelmi szálláshelyek			
Egységek száma ^{a)}	159	155	155
Férőhelyek száma ^{a)}	11 485	10 917	10 499
Vendégek száma	134 370	127 980	139 622
Ebből: külföldi	32 617	31 481	36 286
Vendégéjszakák száma	251 608	247 593	288 822
Ebből: külföldi	67 610	67 726	79 324
Egyéb szálláshelyek			
Vendéglátók száma ^{b)}	288	327	311
Férőhelyek száma ^{b)}	2 255	2 564	2 554
Vendégek száma	12 516	10 187	14 682
Ebből: külföldi	1 617	2 306	2 440
Vendégéjszakák száma	34 809	29 514	43 644
Ebből: külföldi	6 252	5 281	6 642

^{a)} Július 31-én.^{b)} December 31-én.

11.1. ábra A kereskedelmi szálláshelyek vendégéjszakáinak szálláshelytípusok szerinti összetétele, 2013

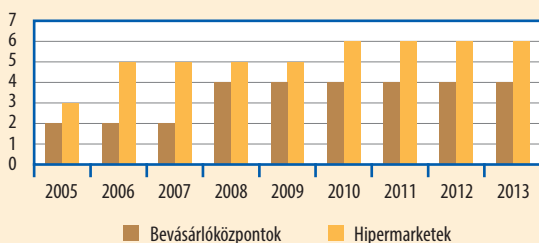
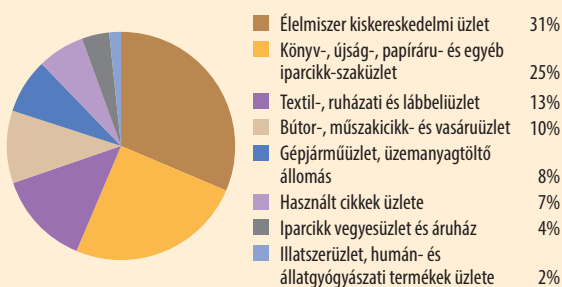

11. A férőhelyek kapacitáskihasználtsága a kereskedelmi szálláshelyeken, 2013 (%)

11.2. tábla A kiskereskedelmi üzletek adatai az év végén

Megnevezés	2011	2012	2013 ^{a)}
Száma összesen	8 329	8 296	8 015
Ebből:			
bevásárlóközpontban működő	148	151	151
hipermarketben működő	75	85	94
Alapterület összesen, ezer m²	891	900	893
Átlagos alapterület, m ²	107	108	111

^{a)} A 2013. július 1-jétől alakult nemzeti dohányboltok adatai nélkül.

11.2. ábra A bevásárlóközpontok és hipermarketek számának alakulása**11.3. ábra** A kiskereskedelmi üzletek megoszlása üzlet-típusonként, 2013. december 31.**11.3. tábla** Vendéglátóhelyek üzlettypusok szerint

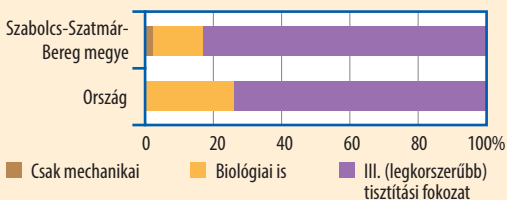
Megnevezés	2011	2012	2013
Étterem, büfé	977	977	939
Cukrászda	199	202	195
Italüzlet és zenés szórakozóhely	1 352	1 313	1 277
Munkahelyi, rendezvényi és köz- étkeztetést végző vendéglátóhely	227	249	243
Összesen	2 755	2 741	2 654

12.1. tábla Környezetvédelmi beruházások és folyó környezetvédelmi ráfordítások*

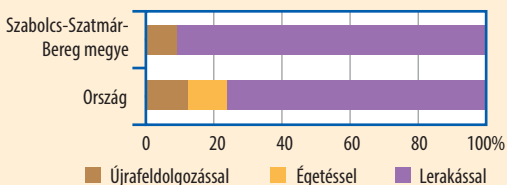
(millió forint)			
Megnevezés	2010	2011	2012
Közvetlen beruházások	246	1 296	2 630
Integrált beruházások	7	7	1
Összesen	253	1 304	2 631
Szervezetten belüli, folyó ráfordítások	3 094	2 826	3 232
Külső szolgáltatóknak fizetett díjak	1 703	2 196	2 521

* A 99 főnél többet foglalkoztató gazdálkodó szervezetek esetében, a beruházó székhelye szerint.

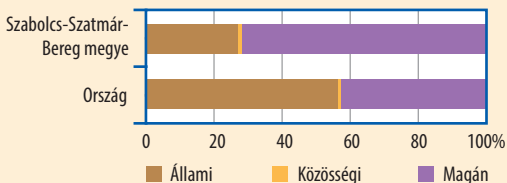
12.1. ábra A tisztított szennyvíz megoszlása tisztítási fokozat szerint, 2012

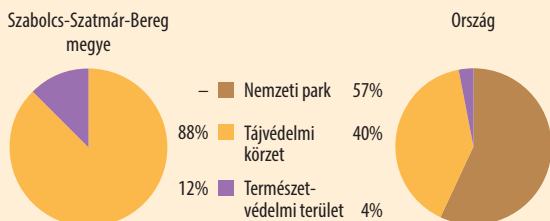
12.2. ábra A hulladék kezelése, ártalmatlanítása, 2013

12.3. ábra Az erdőterület megoszlása tulajdoni jelleg szerint, 2013

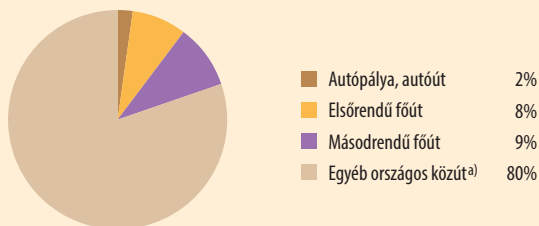
12. Ezer lakosra jutó személygépkocsi, 2013

12.4. ábra Az országos jelentőségű védett területek összetétele, 2013**12.2. tábla** Információ, kommunikáció

Megnevezés	2011	2012	2013
Postai szolgáltatóhelyek száma	211	211	211
Távbeszélő fővonalak	106 288	110 472	114 171
Ezer lakosra jutó távbeszélő fővonal	188	196	203
Kábeltelevízió hálózatba bekapcsolt lakás	67 664	64 678	68 299
Ezer lakosra jutó kábeltelevízió hálózatba bekapcsolt lakás	120	115	121
Internet-előfizetések száma	85 766	91 314	94 745

12.3. tábla Személygépkocsi-állomány

Megnevezés	2011	2012	2013
Személygépkocsi	138 390	139 311	143 086
Ebből: benzinüzeműek aránya, %	81	80	78
Ezer lakosra jutó személygépkocsi	245	247	254

12.5. ábra Országos közutak megoszlása útjelleg szerint, 2013

a) Összekötő, bekötő-, állomáshoz vezető, autópályára és autóútra fel-, illetve levezető út.

Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei portré

Adottságok

Szabolcs-Szatmár-Bereg megye Magyarország északkeleti szögletében helyezkedik el, területe 5936 km². Az ország hatodik legnagyobb kiterjedésű megyéje. Három országgal, Ukrajnával, Romániával és kis szakaszon Szlovákiával határos.

Határ menti elhelyezkedéséből adódóan közlekedés-földrajzi pozíciója sajátos. Ukrajna irányába közúton öt, vasúton két átkelőhely működik (az átjutáshoz érvényes útlevél szükséges). Közülük kiemelkedő jelentőségű a záhonyi átkelőhely közúton és vasúton egyaránt. Itt halad keresztül a vasúti transzeurópai közlekedési hálózat kijelölt EU V. folyosója, a Budapest–Miskolc–Nyíregyháza–Záhony fővonalon. A településen kiépített vasúti átrakó a normál és a széles nyomtávok találkozásából adódóan az egyetlen közvetítő infrastruktúra a nyugat- és kelet-európai térség között. Románia felé a megyéből közúton két, vasúton egy helyen lehet átlépni a határt. A megyét érintő szűk szlovák–magyar határszakaszon nincs átkelési lehetőség.

A megyét a fővárossal az M3-as autópálya is összeköti, ami Órig tart.

Településszerkezetében az Alföldre jellemző nagy népességű települések éppúgy jelen vannak, mint az aprófalvak. Az ezer főnél kisebb települések koncentráltan a megye keleti részén helyezkednek el.

Szabolcs-Szatmár-Bereg 229 települése közül 28 város. Megyeszékhelye nyugati, excentrikus elhelyezkedésű, Hajdú-Bihar szomszédságában. A 118 ezer fős Nyíregyháza a magyarországi városok sorában a hetedik legnagyobb lélekszámú település, ahol a megye népességének több mint kéttizede él. Külterülete nagy kiterjedésű. A bokortanyák jelentős száma miatt népsűrűsége – a hasonló népességkategóriájú városokhoz képest – alacsony.

A középvárosok hiányoznak a megye településszerkezetéből. Mátészalka és Kisvárdra egyaránt 17–17 ezer lakosú, Újfehértó, Tiszavasvári és Nyírbátor 12–13 ezres kisváros. A többi város 10 ezer főnél kisebb népességű, melyekben az intézményhálózat (munkaügyi kirendeltség, járóbeteg-szakellátás, mentőállomás stb.) többnyire nem teljes körű.

A népesség 54%-a városlakó, 46%-a a községekben él. A községek közül száznak a népessége nem éri el az ezer főt.

A megye teljes területe az Alföld nagy tájegységéhez tartozik. Két középtájra, a homokbuckás Nyírségre és a sík Felső-Tisza-vidékre tagolódik. A Felső-Tisza-vidék önálló kistájai közül a Rétköz egésze, a Szatmári-, a Beregi-síkság és az Ecsedi láp egy része tartozik a megyéhez. Legmagasabb pontja a Kaszonyi-hegy, 240 méter magas.

Szabolcs-Szatmár-Bereg megyét a mérsékelt, kontinentális éghajlat jellemzi, északi fekvése miatt azonban hűvösebb, mint az Alföld belső tájai. Időszakosan mediterrán és óceáni hatások is érvényesülnek. Az évi középhőmérséklet 9–9,5°C körüli. A kitavaszkodás későn kezdődik, gyakoriak a tavaszi fagyok. A nap-sütéses órák száma magas, legtöbb a Nyírség területén. Az évi csapadékmennyiség 550–700 mm közötti, ami nyugatról kelet felé növekszik. Időbeli eloszlása egyenetlen, a nyár közepe általában száraz, csapadékszegény. A megye az ország széles területei közé tartozik. A szél erős felszíninformáló tényező a homokos talajadottság miatt.

A megye szatmár-beregi része és a Felső-Tisza vidéke vízfolyásokban gazdag, a Nyírség szegény terület. Legnagyobb folyója a Tisza, melynek Szabolcs-Szatmár-Bereget érintő szakasza 235 km hosszú. Kanyargós medrének mindkét oldalát holtágak kísérik.

*„A folyó oly símán, oly szelíden
Ballagott le parttalan medrében,
Nem akarta, hogy a nap sugára
Megbotolják hajjai fodrába.”*

Petőfi Sándor: A Tisza

1. kép A Felső-Tisza vidéke

Fényképezte: Lőrincz Róbert

A folyó Tiszabecsnél lép a megye és egyben az ország területére, és Tiszadobnál távozik a térségből. Mellékfolyói a Szamos, a Túr, a Kraszna, a Batár, a Szipa és a Csaronda. A hajdan állóvizekben gazdag területeken a tavak nagy részét lecsapolták, a Tisza és a Szamos mentén azonban előfordulnak a Morotva-tavak. Egyes térségek vízellátását mesterséges csatornák biztosítják (Belfő-csatorna, Lónyai-csatorna).

Társadalom

Szabolcs-Szatmár-Bereg az ország 3. legnagyobb lélekszámú megyéje. Lakónépessége 2014. január 1-jén 563 ezer fő volt, ami az ország lakosságának 5,7%-a.

A két legutóbbi népszámlálás, 2001–2011 között lakónépessége 23 ezer fővel csökkent. A népességfogyás üteme (3,9%) meghaladta az országos átlagot (2,6%).

A népességszámot a természetes népmozgalmi folyamatok, valamint a belföldi és a nemzetközi vándorlás alakítják. 2001–2013 között a születések és a halálozások egyenlegeként a megye népessége 11 ezer fővel csökkent. A belföldi vándorlások egyenleg ennél is nagyobb mértékben, 41 ezer fővel csökkentette a lakónépességet. Ezt a nemzetközi vándorlás pozitív egyenlege némileg mérsékelte. Az országosnál magasabb születési arányból adódóan a természetes fogyás kisebb intenzitású volt az átlagosnál, ugyanakkor a megye az ország egyik legnagyobb vándorlási veszteséget elszenvedő térsége.

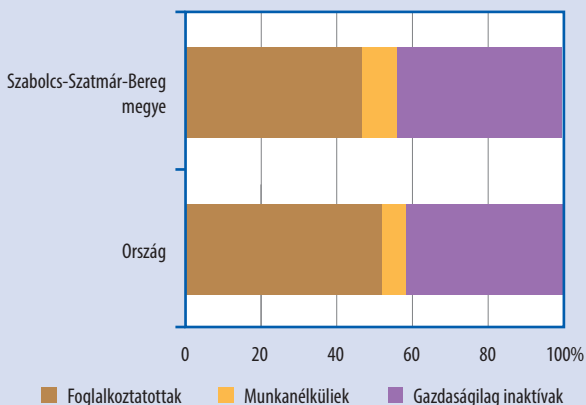
A népesség fiatalos korszerkezetet mutat. 2013. január 1-jén a gyermekkorúak (0–14 évesek) népességen belüli aránya az országosnál magasabb, a 65 éves és idősebbeké pedig annál alacsonyabb volt. Így a száz gyermekkorúra jutó időskorúak száma (83) lényegesen kedvezőbb az átlagosnál (119). A megyék közül – Pest megye mellett – már csak Szabolcs-Szatmár-Beregben száz alatti az öregedési index. Az aktív korúakra (15–64 évesekre) jutó idős- és gyermekkorúak együttes száma mérsékeltebb, mint országosan. A férfiak és a nők átlagos életkora (37, illetve 41 év) egyaránt két évvel alacsonyabb az országosnál.

Az országos tendenciának megfelelően a népesség iskolázottsága folyamatosan javul. A megye lakóinak iskolázottsági mutatói elmaradnak az országostól, ami főként a korábbi, az idősebb korúaknál megmutatkozó hátrányból ered. A 2011. évi népszámlálás adatai alapján az általános iskola első osztályát

a megye 10 éves és idősebb népességének 1,0%-a nem fejezte be. Az általános iskola 8. osztályát a megfelelő korú (15 éves és idősebb) népesség 91%-a végezte el. Érettségit a 18 éves és idősebb lakosság 38%-a szerzett. A legalább érettségivel rendelkezők aránya a 20–24 éveseknél a legmagasabb (57%). Az életkorral összefüggő képzettségbeli különbségeket jól mutatja, hogy az előbbiekkal egyidejűleg a 74 évesnél idősebbeknek csupán 12%-a érettségizett. 2011-ben diplomával a 25 évesek és idősebbek 13%-a rendelkezett, miközben az országos átlag 18% volt. A főiskolát, egyetemet végzettek számának, arányának a tízévenkénti népszámlálási periódusok szerinti növekedése 2001–2011 között volt a legnagyobb, a felsőfokú oktatás 2000-es évekre jellemző expanziójának köszönhetően. A 25–29, továbbá a 30–34 éveseknek az átlagnál jóval magasabb hányada (20–22%-a) diplomás, míg a 74 évesnél idősebbeknek csupán 4,6%-a.

A lakosság életkörülményeit nagyban befolyásolja a munkaerő-piaci helyzet. A KSH lakossági munkaerő-felmérése alapján 2013-ban a megye 15–74 éves népességéből 194,2 ezer fő foglalkoztatottként, 37,2 ezer fő munkanélküliként volt jelen a munkaerőpiacon. A foglalkoztatottsági ráta (46,7) az egyik legalacsonyabb az országban, ugyanakkor a munkanélküliségi ráta (16,1) a legmagasabb a megyék sorában. A gazdaságilag inaktívak igen magas (44%-os) arányt képviseltek a megyében a fiatalos kor szerkezetből és a viszonylag alacsony foglalkoztatási színvonalból eredően.

1. ábra A 15–74 éves népesség gazdasági aktivitás szerinti összetétele, 2013

A 2012. évi személyijövedelemadó-bevallás adatai a megyében élők kedvezőtlen foglalkoztatási helyzetét és kereseti viszonyait, valamint – a magasabb eltartási teherrel összefüggésben – az országos átlagnál jóval alacsonyabb jövedelmi szintjét jelzik. Az egy adózóra jutó személyijövedelemadó-alapot képező jövedelem 1,45 millió forint volt, 440 ezer forinttal kevesebb az országosnál. A megyében az állandó népesség 41%-a, 3,1 százalékponttal kisebb hányada fizetett adót, mint országosan.

Az egy állandó lakosra jutó személyi jövedelemadó-alapot képező jövedelem 2012-ben közel 600 ezer forintot tett ki, ami az országosnak csupán 72%-a.

Gazdaság

A megye gazdasága a kevésbé fejlettek közé tartozik, amely 2012-ben – előzetes adatok szerint – az ország bruttó hazai termékének 3,1%-át adta. Az egy főre jutó GDP az országos átlag 55%-a, aminél egyedül Nógrád megye adata kedvezőtlenebb.

A fejlettség alakulásában meghatározó a gazdaság szerkezete. Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében a szolgáltatások és az ipar súlya egyaránt mérsékeltebb az átlagosnál (60, illetve 25%), ugyanakkor hagyományosan magas a mezőgazdaság hozzájárulása a megyei bruttó hozzáadott értékhez, ami a 2012. évi adatok alapján 9,8% volt, az országos kétszerese.

Az iparosodottság alacsony szintjét jelzi, hogy 2013-ban az egy lakosra jutó ipari termelési érték az országos átlag 41%-át tette ki.

A megye iparában kiemelkedő szerepe van a gumi-, műanyag és nemfém ásványi termék gyártása ágazatnak, amely a termelés közel harmadát adja. A megye mezőgazdasági adottságaira épülő élelmiszeripar súlya (26%) szintén kiemelkedő, amit a kisebb részarányú gépipar és textilipar követ.

2013-ban az ipari értékesítés átlagosan 73%-a irányult külföldre. Az ágazatcsoport a nemzetgazdasági beruházásokból 61%-kal részesedett.

A gazdaság szerkezetét tekintve Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében – összefüggésben a természeti adottságaival – az agrárium az országos átlagnál lényegesen nagyobb szerepet tölt be. 2013-ban – az országoshoz hasonlóan – a megye földterületének 58%-a mezőgazdasági terület volt. A mezőgazdasági terület legnagyobb részét, 73%-át a szántó foglalta el, a gyep 18, az intenzívebb kultúrák közül a gyümölcsösök területe 8,3%-ot

képviselt. A megye vetésszerkezetében a termelés a kukorica és az olajos magvú növények (napraforgó, repce) irányába tolódott el. 2013-ban a szántó 66%-át hasznosították ezekkel a növényekkel. A búza termesztése a terület 12%-án állandósult. Szabolcs-Szatmár-Bereg burgonyatermesztése országos viszonylatban is kiemelkedő, területének 7,4%-a van a megyében.

A megye az ország legjelentősebb gyümölcsstermő területe, talaj- és éghajlati adottságai ugyanis kedvező feltételeket nyújtanak a gyümölcsstermesztés számára. Az ország gyümölcsös területének egyharmada található itt. A megyében a fontosabb gyümölcsfélék közül országos szinten magas arányú az alma, a meggy, a dió, a körte és a szilva termőterülete. A megyéből származik az ország almatermesztésének több mint fele, valamint meggy- és szilvatermesztésének közel negyede.

Jelentős az állattartás. 2013. december 1-jén az ország szarvasmarha- és sertésállományának 5–5%-át, juh- és baromfiállományának 12–13%-át tartották a megyében. Tyúkból itt számláltak a legtöbbet, és a juhállomány is az egyik legnagyobb volt.

Kiemelt értékünk

A GYÜMÖLCSTERMESZTÉS

TÖRTÉNETI VISSZATEKINTÉS

A történelmi Magyarország területén a gyümölcs-, főként az almatermesztés központja a kedvező klímájú Kárpátalja és Erdély volt. A trianoni békediktátum (1920) szerinti elcsatolásukat követően az almatermesztés legjelentősebb területe a Nyírség és a Felső-Tisza-vidék lett. Az 1930-as években Fülesd, Nábrád, Cégénydányád, Nagyar, Jánkmajtis, Porcsalma települések nagybirtokain már korszerű gyümölcsösök, almáskertek települtek.

Az 1960–1970-es években a Szovjetunióba irányuló almaexport folyamatos bővülése erőteljes lendületet adott a termelésnek. Az almatermesztés a térség legjobban jövedelmező ágazatai közé tartozott. Az állami gazdaságok, a termelőszövetkezetek, a házi kertek legfőbb gyümölcse az alma és a meggy, melyek a térség tájformáló tényezőivé váltak. A megye több településének (Anarcs, Gyüre, Nyírtass, Sényő) címerében helyet kapott az alma is. Az 1980–1990-es évek piacszükkülése, a rendszerváltáshoz kapcsolódóan a szovjet piacok elvesztése, a jövedelmezőség csökkenése megtizedelték az ültetvényeket. A piaci igényekhez igazodó fajtaszerkezet váltása, kialakítása vált szükségessé.

TERMŐHELYI ADOTTSÁGOK

A megye gyümölcsöskertjeit a folyókat kísérő folyóhátak öntéstalajaira telepítették. A Szamos partján a laza szerkezetű, jó vízgazdálkodású termékeny talaj kiválóan alkalmas a gyümölcs-termesztésre. A Kraszna-folyó öntéstalajai kötöttebbek, humuszosak, rajtuk értékes kerti kultúrák természetűek sikerrel.

A megyét mérsékelt kontinentális éghajlat jellemzi, északi fekvése miatt azonban kissé hűvösebb, mint az Alföld belső tájai. A megye éghajlatának jellemzői, a viszonylag magas páratartalom, az elegendő napfénytartam, a mérsékelt meleg nyár és az őszi harmatok a gyümölcsök, elsősorban a téli almafajták megfelelő szín- és zamatzagdságát biztosítják. A gyakran előforduló tavaszi fagyok azonban komoly károkat okozhatnak a gyümölcsösökben.

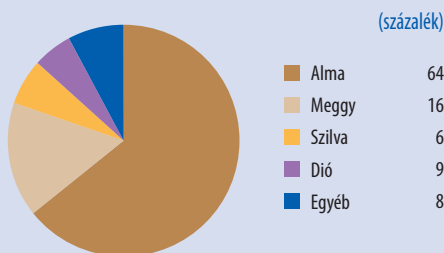
Az alma a hűvösebb, párásabb levegőjű, csapadékosabb területeket kedveli, esetenként öntözést is igényel. Az almafák a homoktalajokon és a kötöttebb talajú területeken is egyaránt jó termést hoznak. A meggyfa kevésbé igényes, a téli hideg nem tesz kárt benne, közepes vízigényű, a talajban sem válogat. Ebből következően megyén belüli területi eloszlása egyenletes, szinte minden kertben előfordul. A szilva hagyományosan szatmári gyümölcs. A szilvafa fénykedvelő növény, a korai fagyok ritkán ártanak neki, mivel későn virágzik. Sekélyen gyökerezik, ezért a tartós csapadékhánytól szenved. Leginkább a párás folyóvölgyekben, a csatornák partján érzi jól magát. Ápolás nélkül is bő termést ad. A diófákat leginkább házi kertekben találjuk. A diófa igényli a jó vízgazdálkodású, levegős talajokat. A csapadékhány terméskieséseket okozhat.

TERMELÉSI EREDMÉNYEK

A megye az ország gyümölcsstermelésében kiemelkedő szerepet tölt be, a hazai gyümölcsöskertek egyharmada itt található, 2012-ben innen származott az ország gyümölcsstermesztésének több mint fele, melyek között az alma a meghatározó, emellett jelentős a meggy, a szilva és a dió is.

2012-ben 17 ezer hektáron a hazai almatermés közel kétharmadát, 414 ezer tonnát a megyében szüretelték. Ez a termésmennyiség fedezi Magyarország lakosságának évi teljes gyümölcsfogyasztását, és ezen felül a termés tizede, 42 ezer tonna még megmarad.

2. ábra A megye gyümölcssterületének megoszlása gyümölcsfajonként, 2012

A megye nagy almatermesztő tájkörzete a Tisza és a Szamos mentén alakult ki. 2012-ben a két meghatározó almafajta a Jonathán és az Idared az almaültetvények területének 25, illetve 23%-át foglalta el.

2. kép Bokor almáskert Csengerben

Forrás: www.szatmarialma.hu

A Jonathán területi aránya mérséklődik, országosan a Jonathán ültetvények több mint nyolctizede 25 évnél idősebb, kiöregedő ültetvény. Ezek pótlása más, a lisztharmatra kevésbé érzékeny, kedvezőbb tulajdonságokkal rendelkező, jól tárolható és feldolgozható fajtákkal történik.

Az alma mellett a meggy, a szilva és a dió termőterülete is Szabolcs-Szatmár-Beregben a legnagyobb a megyék között. 2012-ben az ország meggyterületének egyharmada, 4300 hektár a megyében volt, ahol a hazai meggytermés 27%-át, 15 ezer tonnát szüreteltek le.

A meggytermesztés elterjedésében nagy szerepet játszott az 1949-ben alakult Újfehértói Kutatóintézet¹⁾. Fajtakisérletei eredményeként friss fogyasztásra és ipari felhasználásra egyaránt al-

1) Az Újfehértói Kutatóintézet jelenleg nonprofit formában Újfehértói Gyümölcsstermesztési Kutató és Szaktanácsadó Nonprofit Kft. néven működik.

3. kép Újfehértói fürtös meggy Csengerben

Forrás:
www.szatmarialma.hu

kalmás nagy gyümölcsű tájfajták – Újfehértói nagy fürtös, Kántorjánosi 3 – honosodtak meg.

A megyében 2012-ben 1700 hektár termőterületről 11 ezer tonna szilvát takarítottak be. Ez a termésmennyiség az országos negyede. A szatmár-beregi kertek leggyakrabban előforduló gyümölcse az apró szemű, hamvas kék héjú, rendkívül ízletes, permetezést nem igénylő Nemtudom szilva, és a közepesen nagy, esetenként muskotályos ízű Besztercei szilva, a különleges zamátú szilvalekvár, aszalt szilva és a messze földön híres szilvapálinka alapja.

4. kép Szatmár-beregi Nemtudom szilva

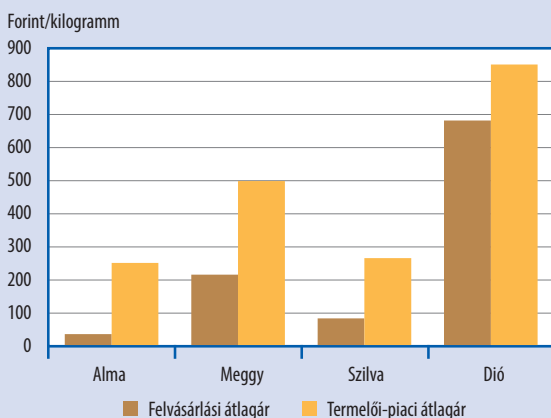
Forrás:
www.fruitdebereg.hu

A dió termesztése ugyancsak számottevő a megyében, 2012-ben az ország dióterületének egyharmadát, 1500 hektárt műveltek a megyében. A Felső-Tisza-vidéki termőtáj jellegzetes tájfajtái a milotai fajták (Milotai 10, Milotai bőtermő, Milotai kései).

A GYÜMÖLCSÖK FELVÁSÁRLÁSI, TERMELŐI-PIACI ÁTLAGÁRÁNAK ALAKULÁSA

A piacokon a termelők által közvetlenül a lakosságnak értékesített alma országos átlagára (az ún. termelői-piaci átlagár) 2012-ben kg-onként 249 forint volt, miközben felvásárláskor átlagosan mindössze 33 forintot fizettek egy kg almáért. A meggy felvásárlási átlagára a termelői-piaci átlagárnak 43%-a, a szilváié háromtizede volt. Legjobban a dió felvásárlási átlagára (681 Ft/kg) közelítette a termelői-piaci árat.

3. ábra A gyümölcsök felvásárlási és termelői-piaci átlagára, 2012

A gyümölcsstermesztés jövedelmezőségét nagyban befolyásolja a hűtőházi kapacitás és a stabil értékesítési piac megléte, ami a felvásárlási árak alakulására is hatással lehet.

GYÜMÖLCSFELDOLGOZÁS

A feldolgozott gyümölcs legnagyobb hányada az alma – amely mélyhűtött és édesipari termékek alapanyaga – nagyüzemi feldolgozásával almasűrítményt, natúr almalevet, befőttet, almapürét, almabort állítanak elő.

A megyében közel 50 vállalkozás foglalkozik gyümölcs- és zöldségfeldolgozással. Árbevétel szerint a legjelentősebb vállalkozások az Agrana-Juice-Magyarország Kft, a PARMEN Konzervipari Zrt, az EKO Kft és a Szatmári Konzervgyár Kft., melyek

a megyében élők foglalkoztatásában is meghatározóak. Az EKO Konzervipari Kft. közel 50 éve részese Nyíregyháza és Szabolcs-Szatmár-Bereg megye gazdasági életének. A Kft. mintegy 70 különböző terméket gyárt a legmodernebb technológiákkal, friss, ellenőrzött, kizárólag hazai alapanyagokból, tartósítószer nélkül, eltérő kiszerelésekben. A gyümölcsökből lekvárokat (Nagymama lekvárja), befőtteket (többek között alma-, magozott meggy-, szilva- és vegyes befőtteket, diabetikus formában is), továbbá ivóleveket. Termékeinek közel 80%-át exportálja főként az Európai Unió országaiba.

5. kép EKO-termékek

Forrás: www.ekokft.hu

A vásárosnaményi Agrana-Juice-Magyarország Kft. a hazai piac lényeges szereplője, alma- és bodzalesűrítményt, almaaromát, szárított almatörkölyt állít elő. A mátészalkai Első Szatmári Almafeldolgozó és Kereskedelmi Kft. évente 20–30 ezer tonna almát dolgoz fel, fő profilja az almalésűrítmény, almaaroma, melléktermékként a törköly-előállítás.

A „gyümölcsle” másik változatának, a pálinkakészítésnek az ország minden területén nagy hagyományai vannak, ami az adott tájegység hagyományosan termesztett gyümölcsjeinek feldolgozására épül. Az Európai Parlament és Tanács 110/2008/EK rendeletében rögzített 7 hazai eredetvédett pálinka közül 3 a megyéhez köthető: a vendégköszöntő szatmári szilvapálinka, a réz kisüstön lepárolt szabolcsi almapálinka, és a kizárólag az újfehértói fürtös, valamint a debreceni bőtermő meggyből készült újfehértói meggy-pálinka. A megye nevezetes pálinkáit a Tarpa Manufaktúra, a Panyolai Szilvórium, a Kisvárdai Várda Drink és az Újfehértói Zsindelyes Pálinkafőzde készíti.

A gyümölcsök hagyományos tartósítási módja az aszalás, és a lekvárfőzés. A vályogból vagy téglából épült, elsődlegesen a szilva aszalását szolgáló aszalóházak ma főként a megye szatmári részén találhatók. Itt készítik az aszalt szilva mellett a közvetlen fogyasztásra szánt dióval töltött aszalt szilvát. Nagyüzemi technológiával készül az egyre több helyen kapható almachips, vagy az 1992-ben Mátészalkán családi vállalkozásként indított Nobilis Zrt. által készített, belga csokoládéval bevont, mézzel

és fűszerekkel ízesített ropogós almaszirom és aszalt meggy. A Nobilis termékek nem csak Magyarországon, hanem a világ számos országában ismertek.

6. kép Szilvalekvár cserépszilkében

Forrás: www.fruitdebereg.hu

A házi szilvalekvár-készítés a Szatmár-Beregi térségben generációról generációra öröklődik. A hosszan tartó, több embert igénylő főzés a családok, rokonok, ismerősök együttes munkájára épül. A házi szilvalekvár készítéséhez hasonló technológiával készül a Fruit de Bereg szilvalekvár, gyártója a Vásárosnamény-Gergelyugornyan működő Hungaro-Jam Kft. 2001 óta dolgozza fel a térségben termett szilvát. A lekvárt 10–12 órán keresztül főzik, tartósítószerrel, valamint hozzáadott cukrot nem tartalmaz.

Az „országorták” is a megye gyümölcseinek hírért erősítik az országban. A Miniszterelnöki Hivatal és a Magyar Cukrásziparosok Szövetsége 2007-ben hirdette meg első alkalommal „Az ország tortája” pályázatot, melyet azóta minden évben megrendeznek. A győztes tortát augusztus 20-án, az ország nemzeti ünnepén mutatják be. Eddig három alkalommal nyert megyei alapanyagból készített torta, 2008-ban a szatmári szilvatorta, 2012-ben Jonathan vagy Idared almából a szabolcsi almás máktorta, 2013-ban pedig milotai dióból a milotai mézes grilláztorta.

GYÜMÖLCSTERMESZTÉS ÉS GASZTROTURIZMUS

Szabolcs-Szatmár-Bereg megye gyümölcstermesztéséhez számos hagyományörző rendezvény kapcsolódik, melyek célja az egyes gyümölcsök, a feldolgozásuk és a belőlük készült gasztronómiai különlegességek széles körben történő megismertetése, ehhez kapcsolódóan a térség bemutatása.

A megye jellegzetes gyümölcse, az alma áll a középpontjában az évente megrendezésre kerülő Csengeri Almafesztiválnak, mely a szatmári népi és gasztronómiai kultúra bemutatója és versenye is egyben. A fesztivál konferenciából és termékbemutatókból áll, melyet kulturális és sportesemények színesítenek.

Penyigén a Szenke-patak partján megrendezésre kerülő Szenkeparti Nagyvásár szintén egy hagyományőrző, gasztronómiai rendezvény: a vendégek kóstolhatják a szatmári paraszti konyha különlegességeit, megtekinthetik a népi színjátások bemutatóját. A vásári sokadalomban helyi jellegzetességek (cibere, lekvárok, aszalványok, méz stb.) vásárolhatók.

A méltán híres papírhéjú milotai dió népszerűsítésére Nemzetközi Diófesztivált rendeznek minden év augusztusának utolsó szombatján a településen. A látogatók számos dióból készült ételt kóstolhatnak. A látványkonyhán a dió feldolgozásának teljes vertikuma bemutatásra kerül (diós sütemények, dióból készült népi ételek, zöld dió befőtt). A hagyományőrző fesztivál a határon túl is népszerű. Gasztronómiai jellegén túl egész napos szórakozást, kikapcsolódást biztosít kulturális műsorokkal, fellépő néptáncgyűttesekkel, gyermekprogramokkal.

Évek óta számos hazai és külföldi település csapata nevez be a több napon át tartó szilvalekvárfőző versenyre Szatmárcsekén. A rendezvény kapcsán mindenki megismerheti, hogyan készül az igazi szilvalekvár; a felállított lekvárfőző sátrakban vályogból rakott katlanokban fő a cibere, majd a lekvár két napon át.

2005-ben alakult a Szatmár-Beregi Pálinka Lovagrend hagyományőrző szervezet, 2006-ban mutatkoztak be Tarpán, a „szatmári szilvapálinka fővárosában”. Tagjai számos területről verbuválódtak, ami összeköti őket; az a hagyományok tisztelete, az eredetvédett szatmári szilva- és szabolcsi almapálinka minőségének megőrzése és javítása. A Pálinka Lovagrend rendezvénye a Szatmár-Beregi Szilvanapok, az Új Pálinka Ünnepe, mely minden év őszen Tarpán kerül megrendezésre. Az egész napos programsorozat mindegyike a szilvához kötődik: az új pálinka minősítése, pálinkakóstolás, pálinkaverseny, lekvárkóstolás, aszalványkészítés, tájjellegű tarpai szilvás ételek kóstolója, szatmár-beregi termékek bemutatója, vására.

A szatmári és a beregi szilva különleges helyet foglal el a térség gasztronómiai hagyományaiban. Ehhez kapcsolódik a 2001-ben alakult Szilva Út Egyesület célkitűzése, hogy megismertesse a látogatókkal a vidék jellegzetes gyümölcseit, a szilvát és az ebből készült ételeket, felfedezve az egyéb látnivalókat is. A Kis Szilvaút Penyigétől Panyoláig tart. Penyigén nyílt az ország első szilva- és

lekvármúzeuma, a Lekvárium, ahol az érdeklődőket beavatják a lekvárkészítés rejtelseibe. Az érintett települések – Túrístvándi, Szatmárcseke, Tiszacsécse, Milota – kínálnak turisztikai (természeti, irodalomtörténeti) látnivalókat is. A Nagy Szilvaút Vásárosnaményból indul és oda is tér vissza, miközben 16 Szatmár-beregi településen halad át.

A GYÜMÖLCSFOGYASZTÁS ALAKULÁSA

A táplálkozástudomány rendkívül nagy jelentőséget tulajdonít a növényi termékek, köztük a gyümölcsök fogyasztásának, a bennük lévő ásványi anyagoknak, vitaminoknak, rostoknak köszönhetően. A lakosság gyümölcsfogyasztását több tényező, a termelés alakulása (az időjárás), az import és a rendelkezésre álló jövedelem befolyásolja.

Az egy főre jutó élelmiszer-fogyasztás csökkenésével egyidejűleg a gyümölcsfogyasztás is mérséklődik. 2002 és 2012 között a fejenkénti gyümölcsfogyasztás közel 11 kg-mal, 37,5 kg-ra esett vissza. A gyümölcsök közül legnagyobb mennyiségben almát fogyasztanak a háztartások; 2012-ben egy fő átlagosan 9,9 kg almát, 0,9 kg meggyet, 1,3 kg szilvát és együttesen 1,2 kg diót, mákot, mogyorót, mandulát evett meg. Almából 4,8 kg-mal, meggyből 1,0 kg-mal, szilvából 0,1 kg-mal fogyott kevesebb 2012-ben, mint tíz évvel korábban.

Az alma hazai szerepét mutatja, hogy egy főre jutó fogyasztott mennyisége szerint az Európai Unió országai között a felső harmadba tartozik Magyarország, miközben zöldség- és gyümölcsfogyasztás tekintetében a középmezőny végén helyezkedik el. (a 2006–2010. évek átlagában az országban a fejenkénti gyümölcsfogyasztás 15 kg-mal elmaradt az Európai Unió átlagától.)

Az alma egészségügyi szempontból rendkívül előnyös kedvező élettani hatása miatt. Gazdag oldódó rostokban, ezáltal csökkenti a bélrendszeri rendellenességeket, segíti a méregtelenítést. Antioxidáns tartalma révén erősíti az immunrendszert. A benne lévő pektin az inzulinkiválasztás visszaszorításával csökkenti a koleszterinszintet. Mérsékli továbbá az egyes légzőszervi megbetegedések pl. az asztma kialakulásának kockázatát. Alacsony a kalóriaértéke, tartalmaz A és C vitamint, flavonoidokat, kis mennyiségben foszfort, vasat és kalciumot. Amellett, hogy fogyasztása egészséges, táplálkozási szabályzóként is használható (elfogyasztása ugyanis teltségérzetet okoz).

Források:

www.szatmarialma.hu/
www.ujfehertokutato.hu/
www.fruitdebereg.hu/
www.ekokft.hu/
www.szilvaut.hu/
www.szatmaripalinka.hu/
www.nobilis.hu/
www.kormany.hu/hu
www.natursziget.com/

Pethő Ferenc: *Szabolcs-Szatmár-Bereg megye gyümölcsstermesztésének története 1945-ig*, Északkelet-Magyarországi Gyümölcs Kutatás Fejlesztési Alapítvány, Újfehértó, 2005.

© Központi Statisztikai Hivatal, 2014
ISSN 2064-8553

Felelős kiadó:
Dr. Vukovich Gabriella elnök

Készült a Tájékoztatási főosztályon,
a Debreceni főosztály közreműködésével

Főosztályvezetők:
Freid Mónika, Malakucziné Póka Mária

Felelős szerkesztő:
Novák Géza

Szerzők:
Csizmazia Tamásné, Kissné Majtényi Mónika,
Sólyom Ildikó

Technikai előkészítés:
Némethné Csehi Tünde

Kiadványterv:
Gyulai Katalin

Kézirat lezárva: 2014. szeptember

Internet: <http://www.ksh.hu>

Borítóterv: Lounge Kft.

Nyomdai kivitelezés: Xerox Magyarország Kft. – 2014.087